บทที่1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

ภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาตระกูลออสโตรนีเซียน (อมร ทวีศักดิ์, 2530; ศิริพร มณีชูเกตุ, 2542) คำว่า "ภาษามลายูถิ่นปัตตานี" มิได้หมายถึงเฉพาะภาษามลายูที่พูดในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น แต่หมายถึงภาษามลายูที่พูดในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส รวมถึงบริเวณอื่นๆดังจะได้กล่าวต่อไป

ภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีลักษณะแตกต่างจากภาษามลายูมาตรฐานในเรื่องของระบบพยัญชนะและระบบสระ แต่น่าสังเกตว่าภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีลักษณะใกล้เคียงกับภาษามลายูถิ่นกลันตันที่พูดในรัฐกลันตัน ซึ่งเป็นรัฐทางตอนเหนือแถบทะเลฝั่งตะวันออกของประเทศมาเลเซีย สาเหตุที่ทำให้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีความคล้ายคลึงกับภาษามลายูถิ่นกลันตัน เนื่องจากพื้นที่บริเวณจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส และรัฐกลันตันของประเทศมาเลเซียเคยเป็นดินแดนเดียวกันมาก่อน เรียกว่า อาณาจักรลังกาสุกะ[1] แม้ว่าต่อมาอาณาจักรลังกาสุกะได้ล่มสลายไป แต่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวยังคงมีการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเรื่อยมาจึงทำให้ภาษายังคงรักษาความคล้ายคลึงกันไว้ได้ (ประพนธ์ เรืองณรงค์, 2540)

ในประเทศไทยพบว่ามีผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีในหลายพื้นที่ อาทิ ในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี (อมร ทวีศักดิ์, 2530) จะเห็นได้ว่าพื้นที่บริเวณที่พบว่ามีผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีในประเทศไทยนั้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 พื้นที่ใหญ่ๆ คือ ภาคใต้และภาคกลาง ในพื้นที่ภาคใต้ผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นคนพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นมาแต่เดิมดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ส่วนในพื้นที่ภาคกลางผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีในจังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี เป็นผู้ที่สืบเชื้อสายมาจากชาวมลายูถิ่นปัตตานีที่ถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยศึกในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยในระยะแรกเชลยศึกชาวมลายูปัตตานีอพยพมาอยู่รวมกับชาวรามัญหรือชาวมอญซึ่งเป็นเชลยศึกในสมัยเดียวกัน ต่อมาเมื่อสงครามสิ้นสุดลง ชาวมลายูปัตตานีได้รับพระราชทานที่ดินบริเวณริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ บริเวณจังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี รวมถึง

---

[1] จดหมายเหตุราชวงศ์เหลียงบันทึกว่าอาณาจักรลังกาสุกะสถาปนาขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 7 มีอำนาจปกครองระหว่างสองฝั่งทะเล คือ ด้านตะวันตกที่ไทรบุรีหรือเคดาห์ และด้านตะวันออกที่ปัตตานี ต่อมาราวพุทธศตวรรษที่ 14 – 15 ลังกาสุกะตกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย ต่อมา พระเจ้าราเชนทร์โจฬะที่ 1 แห่งอินเดียได้ยกทัพเรือเข้ายึดรัฐต่างๆของศรีวิชัยรวมถึงลังกาสุกะด้วย ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยล่มสลายและทำให้ลังกาสุกะสูญสลายไปด้วย

บริเวณริมคลองแสนแสบในเขตกรุงเทพมหานครด้วย (สมาน ธีระวัฒน์, 2531) ดังนั้น ในปัจจุบันจึงพบว่ามีผู้คนที่สืบเชื้อสายมาจากชาวมลายูปัตตานีอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก

เดิมทีชาวมลายูปัตตานีที่อาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัดสมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี และบริเวณริมคลองแสนแสบนั้นใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อมาอาศัยอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้นจึงทำให้มีการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีลดลงเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน บางพื้นที่ไม่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีแล้ว เช่น บริเวณริมคลองแสนแสบ กรุงเทพมหานคร และ ที่ตำบลบางพึ่ง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ และยังมีอีกหลายพื้นที่ที่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีน้อยลงเรื่อยๆ จนมีแนวโน้มว่าอีกไม่นานจะไม่มีการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีแล้ว เช่น ที่ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และ ที่ตำบลบางบัวทอง อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เพราะในบริเวณนี้คนที่ใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานี คือ ผู้ใหญ่อายุประมาณ 40–50 ปี ขึ้นไป แต่เด็กไม่สามารถใช้ภาษามลายูได้เลย ขณะที่ในบริเวณจังหวัดปทุมธานียังมีการใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีกันโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เช่น ตำบลคลองหนึ่งและตำบลสวนพริกไทย อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี, ตำบลบางโพ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าคนที่ใช้ภาษามลายูถิ่นปัตตานีในจังหวัดนนทบุรีจะมีจำนวนน้อยกว่าในจังหวัดปทุมธานี แต่จากการเก็บข้อมูลภาคสนามก็ยังพบความแตกต่างระหว่างภาษาที่ใช้ในทั้งสองถิ่น เช่น เสียงสระในคำบางคำ และการใช้คำบางคำที่แตกต่างกัน แต่ความต่างที่พบเป็นความต่างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ผู้พูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่อาศัยอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยต้องใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันติดต่อสื่อสารกับผู้คนในสังคม การใช้ภาษามลายูและภาษาไทยในเวลาเดียวกันจึงอาจทำให้เกิดการสัมผัสภาษาขึ้น การที่ภาษาหนึ่งมีการสัมผัสกับอีกภาษาหนึ่ง ภาษานั้นจะมีอิทธิพลต่อกันและกันจนทำให้ภาษาเกิดการแปรและการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเสียงด้วย (Crystal, 1992; Trask, 1999; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540) ภาษามลายูถิ่นปัตตานีซึ่งเป็นภาษาไม่มีวรรณยุกต์และไม่มีความต่างเรื่องความสั้นยาวของสระได้มีการสัมผัสกับภาษาไทยซึ่งเป็นภาษามีวรรณยุกต์และมีความต่างเรื่องความสั้นยาวของสระมาเป็นเวลานาน ทำให้น่าสนใจว่าภาษามลายูถิ่นปัตตานีอาจกำลังเปลี่ยนแปลงเป็นภาษามีวรรณยุกต์และมีความต่างเรื่องความสั้นยาวของสระเนื่องจากการสัมผัสภาษา และถ้าในอนาคตภาษามลายูถิ่นปัตตานีเปลี่ยนแปลงเป็นภาษามีวรรณยุกต์จริง เสียงวรรณยุกต์ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีจะมีจำนวนเท่าไรและมีลักษณะอย่างไร และถ้ามีความต่างเรื่องความสั้นยาวของสระจะมีการแบ่งกลุ่มสระสั้นกับสระยาวอย่างไร

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในโครงการนำร่องผู้วิจัยสังเกตว่า ภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานีมีพยัญชนะท้าย 3 เสียง คือ -ʔ, -h, -ŋ และพบว่าในคำหรือพยางค์ที่มี

พยัญชนะท้ายต่างกันจะมีระดับเสียงและความยาวของสระต่างกัน กล่าวคือ ในคำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักและเสียดแทรกที่เส้นเสียง -ʔ, -h มีลักษณะเป็นเสียงสูงขึ้นและเป็นเสียงสั้น ส่วนคำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกเพดานอ่อน -ŋ กับคำหรือพยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายจะมีลักษณะเป็นเสียงกลางระดับ และเป็นเสียงยาว ขณะที่ภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปัตตานีก็พบว่ามีพยัญชนะท้าย 3 เสียง เช่นเดียวกัน คือ -ʔ, -h, -ŋ แต่กลับพบว่ารูปแบบระดับเสียงในคำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายต่างกันมีรูปแบบแตกต่างจากที่พบในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานี กล่าวคือ ในคำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงกักและเสียงเสียดแทรกที่เส้นเสียง -ʔ, -h จะมีระดับเสียงเป็นเสียงต่ำ ขณะที่คำหรือพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะท้ายและมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงนาสิกเพดานอ่อน -ŋ มีระดับเสียงกลาง แต่ไม่พบความแตกต่างในเรื่องความยาวของเสียงสระ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพิสูจน์ว่าความแตกต่างของเสียงที่ผู้วิจัยได้ยินนั้นนำมาพิสูจน์ทางกลสัทศาสตร์ได้หรือไม่ อย่างไร และถ้าระดับเสียงของคำหรือพยางค์ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีซึ่งพูดคนละพื้นที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนั้นต่างอย่างมีระบบหรือไม่ และแตกต่างกันอย่างไร โดยใช้วิธีการทางกลสัทศาสตร์ คือ วิเคราะห์ค่าความถี่มูลฐานและค่าระยะเวลาของเสียงสระ a ในคำหรือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้ายแตกต่างกัน 4 ลักษณะ คือ cvʔ, cvh, cvŋ และ cvø

1.2 วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบค่าความถี่มูลฐานและค่าระยะเวลาของเสียงสระในพยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายและในพยางค์ที่มี -ʔ, -h, -ŋ เป็นเสียงพยัญชนะท้ายในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานี (ภาคกลาง) กับจังหวัดปัตตานี (ภาคใต้)

1.3 สมมติฐาน

1)ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานี ค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็น -ʔ และ -h น่าจะมากกว่าค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระในพยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายหรือมีพยัญชนะท้ายเป็น -ŋ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2)ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปัตตานี ค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็น -ʔ และ -h น่าจะน้อยกว่าค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระในพยางค์ที่ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายหรือมีพยัญชนะท้ายเป็น -ŋ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3)ในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานีและจังหวัดปัตตานี ค่าระยะเวลาของเสียงสระในพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะท้ายเป็น -ʔ และ -h น่าจะมากกว่าค่าระยะเวลาของเสียงสระในพยางค์ไม่มีเสียงพยัญชนะท้ายหรือมีพยัญชนะท้ายเป็น -ŋ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1) สำหรับภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปทุมธานีนั้นผู้วิจัยเลือกใช้ภาษามลายูที่พูดในตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นตัวแทน ส่วนภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในจังหวัดปัตตานีผู้วิจัยเลือกใช้ภาษามลายูที่พูดในตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นตัวแทน

2) ในเรื่องการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะค่าความถี่มูลฐานและค่าระยะเวลาของเสียงสระเท่านั้น เพราะเป็นลักษณะที่อาจก่อให้เกิดเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไม่มีวรรณยุกต์ได้

3) ผู้วิจัยเลือกใช้เสียงสระ a ในการทดสอบสมมติฐานครั้งนี้ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงระดับเสียงธรรมชาติ (intrinsic pitch) ของสระสูงและสระต่ำ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อค่าความถี่มูลฐานของเสียงสระ อีกทั้งเสียงสระ a ยังสามารถหาคำตัวอย่างได้เป็นจำนวนมากในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่พูดในทั้งสองจังหวัด

4) โครงสร้างพยางค์ที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานนั้นผู้วิจัยเลือกใช้โครงสร้างพยางค์ปิดที่มีเสียงพยัญชนะท้ายทั้งหมดที่ปรากฏในภาษามลายูถิ่นปัตตานี คือ cvʔ, cvh, cvŋ และพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะท้ายหรือพยางค์เปิด cvø

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

1) หาคำตัวอย่างจำนวน 5 คำ ต่อพยัญชนะท้าย 1 เสียง คำตัวอย่างอาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือเป็นพยางค์หนักในคำ 2 พยางค์ (ดูรายละเอียดในบทที่ 3)

2) คัดเลือกผู้บอกภาษาเพศหญิง อายุ 15–18 ปี ที่เกิดและอาศัยอยู่ที่หมู่บ้านแก้วนิมิต ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี และที่หมู่บ้านยูโย ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี จำนวน กลุ่มละ 20 คน

3) จัดทำบัตรคำขนาด 10 x 10 ซม. 1 ใบ ต่อ 1 คำตัวอย่าง โดยถ่ายถอดเสียงคำในภาษามลายูเป็นสัทอักษรสากลและมีความหมายภาษาไทยกำกับไว้ด้านล่าง

4) บันทึกเสียงผู้บอกภาษาทีละคนโดยให้ผู้บอกภาษาสุ่มเลือกบัตรคำทีละใบแล้วอ่านคำจากบัตรคำที่สุ่มขึ้นมาจนครบ 20 คำ จากนั้นนำบัตรคำทั้งหมดมาสลับกันใหม่ แล้วให้ผู้บอกภาษาทำเช่นเดิมอีก 2 ครั้ง รวมเป็น 3 ครั้ง

หอสมุดกลาง ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5) นำเสียงที่บันทึกได้เข้าโปรแกรม Cool Edit Pro เวอร์ชั่น 1.2[2] เพื่อตัดคำที่ต้องการทดสอบแยกออกมาทีละคำ จากนั้นวิเคราะห์ค่าความถี่มูลฐานและค่าระยะเวลาด้วยโปรแกรม Praat[3]

6) ทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติโดยใช้สถิติ Anova คือ การทดสอบค่าความต่างของข้อมูลโดยการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของข้อมูลที่มีประชากรมากกว่า 2 กลุ่ม (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก) การวิเคราะห์ค่านัยสำคัญทางสถิติใช้โปรแกรม SPSS for Windows เวอร์ชั่น 11.0[4]

1.6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไม่มีวรรณยุกต์กับภาษามีวรรณยุกต์

2) ได้ทราบแนวโน้มการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาไม่มีวรรณยุกต์ไปสู่ภาษามีวรรณยุกต์

1.7. คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การกำเนิดวรรณยุกต์ (Tonogenesis)[5]	หมายถึง	กระบวนการเกิดเสียงวรรณยุกต์ในภาษาที่ไม่เคยมีเสียงวรรณยุกต์ในระบบเสียงมาก่อน รวมทั้งกระบวนการ พัฒนาเสียงวรรณยุกต์โดยการเพิ่มหรือลดจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาที่มีวรรณยุกต์
ค่าความถี่มูลฐาน (Fundamental Frequency หรือ Fo)	หมายถึง	อัตราการสั่นของเส้นเสียงใน 1 วินาที ค่าความถี่มูลฐานมีหน่วยวัดเป็น Hz. (Hertz) เช่น

---

[2] โปรแกรม Cool Edit Pro เวอร์ชั่น 1.2 เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับบันทึกเสียง หรือ เรียบเรียงเสียงสำหรับ Windows 95 หรือ Windows NT เมื่อบันทึกเสียงลงในโปรแกรมนี้จะปรากฏภาพแสดงคลื่นเสียงให้เห็นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังสามารถตัดคำหรือแยกคำที่ต้องการบันทึกเป็นแฟ้มเสียงได้อีกด้วย (www.syntrilium.com)

[3] โปรแกรม Praat เป็นโปรแกรมสำหรับวิเคราะห์เสียงที่สามารถแสดงลักษณะทางกลสัทศาสตร์ของเสียงได้ไม่ว่าจะเป็นค่าความถี่กำทอน ค่าความถี่มูลฐาน ค่าระยะเวลา ค่าความเข้ม และยังสามารถแสดงได้ทั้งแผ่นภาพคลื่นเสียงแบบช่วงกรองกว้าง (wide - band spectrogram) และช่วงกรองแคบ (narrow - band spectrogram) นอกจากการวิเคราะห์เสียงแล้ว โปรแกรมนี้ยังสามารถสังเคราะห์เสียงได้ด้วย (www.praat.org)

[4] โปรแกรม SPSS for Windows เวอร์ชั่น 11.0 เป็นโปรแกรมสำเร็จรูปที่นิยมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2540)

[5] ผู้คิดคำ "Tonogenesis" คือ James Matisoff (1973)

ถ้าใน 1 วินาที เส้นเสียงมีการเปิดปิด 220 รอบ แสดงว่ามีค่าความถี่มูลฐาน 220 Hz. เสียงสูงจะมีค่าความถี่มูลฐานมากกว่าเสียงต่ำ (Ladefoged, 1975)

ค่าระยะเวลา (Duration)	หมายถึง	จำนวนระยะเวลาที่ใช้ในการเปล่งเสียง ถ้าเปล่งเสียงโดยใช้เวลาน้อยจะทำให้ได้ยินเสียงสั้น แต่ถ้าเปล่งเสียงโดยใช้เวลามากจะทำให้ได้ยินเสียงยาว ค่าระยะเวลามีหน่วยวัดเป็นมิลลิวินาที (millisecond หรือ msec.)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย